

Lausunto

26.05.2026

Asia: VN/32047/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N LAUSUNTO PUOLUSTUSTARVIKKEIDEN VIENNISTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

1 YLEISTÄ

PIA ry kannattaa puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain päivittämistä. Ajantasainen ja ennakoitava vientivalvontalainsäädäntö ja käytännöt ovat edellytykset kaikille alan vienneille. Siten on tärkeää, että laki päivitetään vastaamaan nykyistä toiminta- ja turvallisuusympäristöä. Aloite yleisestä vientiluvasta puolustustarvikkeiden vientiin on erityisen tervetullut. Kannatamme myös lakiluonnoksen tavoitteita edistää kansallista turvallisuutta ja viennin vastuullisuutta.

Näemme esityksissä myös haasteita, joita esitämme alla. Nämä liittyvät seuraaviin:

- ns. vapautusmenettely (20 §)
- lupaviranomainen (20 §)
- hakijaa koskevat vaatimukset

2 YKSITYISKOHTAISET NÄKEMYKSEMME JA PERUSTELUMME

2.1 Yleinen vientilupa

Kannatamme yleisen vientiluvan käyttöönottoa. Se olisi puolustusteollisuuden yrityksille hyödyllinen erityisesti uusien markkinoiden avaamisessa. Yleinen vientilupa esimerkiksi sujuvoittaisi testiyksiköiden toimittamista tuotearviointia ja demonstraatioita varten. Suomessa toimiva puolustusteollisuus kasvaa ja kansainvälistyy voimakkaasti. Näin ollen on tärkeää, että alan toimijat pystyvät mahdollisimman keveällä byrokratialla esittelemään osaamistaan potentiaalisille kansainvälisille asiakkailleen.

2.2 Lupaharkinnan yleiset edellytykset

Pidämme ymmärrettävänä tavoitetta suojata korkean teknologian osaamisen ja suorituskykyjen vientiä. Erityisesti ymmärrämme intressin sellaisia järjestelmiä kohtaan, joiden kehittämiseen Puolustusvoimat on osallistunut ja joka on Puolustusvoimien käytössä. Ehdotettuun 20 §:ään sisältyvään lausuntomenettelyyn liittyy kuitenkin yritysten näkökulmasta merkittäviä ennakoitavuus- ja oikeusvarmuuskysymyksiä.

Vaikka esityksessä todetaan, ettei Puolustusvoimien lausunto sido lupaviranomaisia, on käytännössä olemassa riski, että lausunnosta muodostuu tosiasiallisesti ratkaiseva kannanotto. Huolenamme on, että Puolustusvoimat tarkastelee yksittäisiä vientilupahakemuksia vain oman teknologisen suorituskykynsä kannalta eikä ota riittävästi huomioon viennin muuta merkitystä esimerkiksi ko. järjestelmän jatkokehittämiseksi, uusien järjestelmien luomiselle tai sotilaalliselle huoltovarmuudelle. Menettely voi siten käytännössä muodostua eräänlaiseksi tosiasialliseksi veto-oikeudeksi, vaikka sitä ei sellaiseksi muodollisesti säädetä.

Siten ehdotettu lausuntomenettely saattaa käytännössä kannustaa yrityksiä kehittämään tuotteistaan erillisiä kotimaan ja viennin versioita. Yritysten näkökulmasta tämä voi olla rationaalinen tapa hallita epävarmuutta, jos Puolustusvoimien kanssa kehitettyyn ja Puolustusvoimien käytössä olevaan versioon liittyy myöhemmässä vaiheessa vaikeasti ennakoitava vientirajoitus. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa Puolustusvoimien käytössä olevaa järjestelmää ei kehitetä vastaavalla tavalla kuin vientiversiota. Kahden eri version ylläpito ja kehittäminen lisäävät yritysten kustannuksia merkittävästi ja heikentävät siten niiden kustannuskilpailukykyä.

Menettelyn ennakoitavuuden vuoksi on siten erittäin tärkeää, että mahdolliset teknologian vientiin liittyvät periaatteelliset rajoitteet tunnistetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa –jo teknologian kehitysyhteistyön aikana. Teknologiaa/järjestelmiä, jota Puolustusvoimat ei käytä, ei tulisi altistaa vapautusmenettelylle.

Arviomme mukaan tällaisia tapauksia ei ole useita, joten Puolustusvoimien arvion yksityiskohdat tulisi avata kyseiselle yritykselle ja yrityksellä tulisi olla mahdollista käydä lausunnosta jatkokeskusteluita ja valittaa sen perusteella tehdystä päätöksestä.

2.3 Valvonnan tehostamiseen liittyvät toimet

Kannatamme ehdotuksen tavoitetta vahvistaa vientiin liittyvää vastuullisuutta. Lakiluonnoksessa esitetään kiristyksiä yrityksen vastuihin tuntea loppukäyttäjä ja yritysten sisäisiin vastuullisuusprosesseihin. Huomautamme kuitenkin, että käytännössä pk-yrityksillä on rajalliset resurssit ja usein myös rajallinen pääsy ajantasaisiin ja luotettaviin lähteisiin kohdemaiden ihmisoikeustilanteesta, loppukäyttöriskeistä ja muista vastuullisuusarvioinnin kannalta olennaisista tekijöistä.

Tämän vuoksi PIA korostaa, että mahdolliset uudet huolellisuus- ja vastuullisuusvaatimukset on toteutettava riskiperusteisesti ja oikeasuhtaisesti. Esityksessä mainittu vastuullisuusvaatimusten porrastus yritysten kokoon nähden on siten kannatettava menettely. Sääntelyn ei tule käytännössä johtaa siihen, että pk-yrityksille tai alihankkijayrityksille asetetaan samoja dokumentointi- ja prosessivaatimuksia kuin suurille puolustusteollisuuden yrityksille. On tärkeää, että päivitetyn lain perusteella annettavan Asetuksen vaatimustenmukaisuutta edellyttävä kokonaisuus on mahdollisimman yhtenevä ulkoministeriön kaksikäyttötuotteiden vientiä koskevan Asetuksen kanssa.

Pidämme siten välttämättömänä, että viranomaiset tarjoavat yrityksille tueksi:

- selkeät ja riskiperusteiset kriteerit siitä, milloin laajempaa selvitystä edellytetään,
- keskitetyn ja ylläpidetyn viiteaineiston tai lähdepaketin luotettaviin kansainvälisiin lähteisiin,
- käytännön esimerkkejä siitä, millainen selvitystaso on riittävä eri tilanteissa.
- puolustustarvikkeiden viejille asetettavat vaatimuksen mukaisuutta edellyttävät kriteerit ovat yhdenmukaisia kaksikäyttötuotteiden viejille asetettujen vaatimusten kanssa.

Tämä tukisi vaatimusten yhdenmukaista soveltamista ja vähentäisi tarpeetonta epävarmuutta.

Kiinnitämme huomiota myös siihen, että uudet hakijaa koskevat vaatimukset eivät lisää hallinnollista työtä ainoastaan yrityksille, vaan voivat käytännössä lisätä myös lupaviranomaisen työmäärää. Jos hakemuksiin sisältyy aiempaa laajempia vastuullisuus-, asiakastuntemus- ja loppukäyttöselvityksiä, puolustusministeriön on myös arvioitava niiden riittävyttä tapauskohtaisesti. Vaikuttavuusarviossa ei ole huomioitu tämän tapauskohtaisen harkinnan edellyttämää lisätyömäärää viranomaisille.

Tämä voi erityisesti lain voimaantulon alkuvaiheessa johtaa käsittelyaikojen pidentymiseen, ellei vaatimuksia standardisoida ja ohjeisteta hyvin selkeästi. Pidämmekin tärkeänä, että toimeenpanossa suositaan mahdollisimman pitkälle standardoituja, selkeitä ja riskiperusteisia menettelyjä, jotta hallinnollinen lisäkuorma pysyy hallittavana sekä yrityksille että viranomaisille.

2.4 Lupaviranomaisten päätöksenteko

Lakiluonnoksessa esitetään, että tuoteluokkia ML11 (elektroniset laitteet), ML21 (ohjelmistot) ja ML22 (teknologia) koskevat vientilupa-asiat siirrettäisiin ratkaistavaksi valtioneuvoston yleisistunnossa, kun viennin arvo on huomattavan suuri tai ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää. Ymmärrämme esityksen perustelun sille, että ohjelmistot, teknologia ja tietyt elektroniset järjestelmät ovat nykyaikaisessa sodankäynnissä strategisesti merkittäviä. Yritysten näkökulmasta keskeinen kysymys ei kuitenkaan ole vain toimivallan jakauma sinänsä, vaan prosessin ennakoitavuus.

Jos hakemus siirtyy yleisistunnon ratkaistavaksi, siitä ei saa aiheutua merkittäviä, vaikeasti ennustettavia viiveitä, jotka vaarantavat toimitusvelvoitteiden toteutumisen tai heikentävät suomalaisyritysten asemaa kansainvälisissä kilpailutuksissa. Tämän vuoksi pidämme tärkeänä, että:

- “huomattavan arvon” käsitteelle annetaan mahdollisimman selkeät ja objektiiviset soveltamiskriteerit esimerkiksi 25 miljoonan euron rahallinen arvo,
- hakijalle annetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tieto siitä, että asia on etenemässä yleisistuntoon,
- hakijalle annetaan arvioitu käsittelyaikataulu.

Erytisen tärkeää on, että yritykset voivat jo tarjous- ja sopimusvaiheessa arvioida kohtuullisella varmuudella, millaiseen päätöksentekopolkuun hakemus todennäköisesti kuuluu.

Karanko Tuija
Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry